

Kuusenvaara – yhden perheen kylä

Iivo Härkösen (Itäinen vartio s. 340) mukaan Kuusenvaara, ven. Jelovaja-gorassa oli vain kolme taloa ja niissä asuin yhteensä 30 henkilöä. Tilanne on vuodelta 1905. Kaikki mainitut henkilöt kuuluivat Siilinen perheeseen. Siinä vaiheessa asuivat vanhimman Ontrei-nimisen Siilinen talossa vielä isovanhemmat sekä perheen nuorimmainen Jaakko, jolle myös rakennettiin oma talo. Vuonna 1922 oli sitten kylässä neljä taloa, lisäksi laskettiin kylään kuuluvaksi noin kilometrin päässä oleva yksittäisasutus, jossa asuivat Klaudia ja Olga-nimiset naishenkilöt kahdestaan.

Kuusenvaara kuului hallinnollisesti Povensan kihlakuntaan ja Rukajärven kuntaan. Kylän sijaintia on vaikea tarkalleen määrittää. Natalia Jaakkosen mukaan sieltä oli Rukajärveen 30, Marjavaaran 25, Tiiksaan seitsemän ja Vaarankylään eli Ontrosenvaaran viisi kilometriä.

Taloja lähinnä oli Tsougarvi niminen järvi; sinne oli matkaa noin puolisen kilometriä. Järvi näkyi puitten lomitse Ontrein taloon, joka sijaitsi kylän korkeimmalla kohdalla. Kuolunki- ja Tsougarvi-järviä yhdistävään jokeen noin kahden kilometrin päähän taloista oli Ontrei Siilin rakentanut mellitsän eli myllyn.

Kylää ympäröi eteläosaa lukuunottamatta paikoin hyvinkin sankka kuusikko ja talot sijaitsivat korkealla vaaran rinteellä. Sieltä oli mainio näkyvä eri suuntiin. Luultavasti kylä on näistä mainituista piirteistä saanut nimensä Kuusenvaara.

Natalia Jaakkonen oli mainittu Ontrei Siilinen ainoa tytär. Natalia syntyi perheeseen kolmantena järjestyksessä syyskuun 8. p:nä vuonna 1906. Hänen vanhin veljensä Antti eli Ontrei isänsä mukaan oli Natalian syntyessä 11-vuotias ja Vasselei eli Ville 3-vuoden ikäinen. Hän peri Natalia-äitinsä nimen sen ajan tavan mukaan. Perheeseen syntyi kaikkiaan kuusi lasta, vain vuonna 1909 syntynyt Pekka jäi edellä mainittujen lisäksi eloon. Sitten astui suru taloon, perheen rakastettu äiti kuoli sydänsairauteen v. 1912. Kipeimmin se koski juuri perheen tyttäreeseen. Ville nimittäin kävi koulua Vaarankylässä ja Antti oli nuoresta iästään huolimatta löytänyt jo itselleen elämänkumppanin, joten

Pekka Siilin palasi amnestian aikana Karjalaan isänsä kera.

heidän ajatuksensa kulkivat jo muissa maisemissa. Pekka taas oli niin nuori ettei täysin varmaan ymmärtänyt tapahtunutta.

Ontrein talo kaipasi kuitenkin naisen kättä ja niin lähti isä Ontrei pian vaimonsa kuoleman jälkeen kosimaan Klaudia-neitiä naapurista ja tämä suostui. Klaudia oli jo keski-ikää lähestymässä ja niinpä hänen neljästä synnyttämästään lapsesta yksikään ei jäänyt henkiin.

□ □

Kuusenvaaran kaikki neljä taloa oli tyypiltään 2-kerroksista karjalaismallia. Ontrein talo oli sekä vanhin että suurin. Talossa oli yläpirtti, jota pidettiin salina. Sen kaikki neljä ikkunaa avautuivat länteen järvelle päin. Ikkunoissa pidettiin aina pellavaverhoja kappoineen. Yläkerrassa oli tämän salin lisäksi vielä kolme kammaria. Alakerrasta löytyi myös pirtti, mutta yläpirttiä huomattavasti pienempi. Alapirtin ikkunoissa pidettiin myös verhoja, mutta ne olivat vain vaatimattomat kankaiset. Kaikkia huoneita valaisivat öljylamput. Ontrei kun kävi kaupalla Joensussa niin hän toi aina tarvittavan öljyn siel-

pa-aitta, alempana ruoka-aitta, jonne koottiin vilja, marja- ja sienisato.

Veljeksistä varsinkin Ontrei ja Vasselei olivat kovia kaupapamiehiä. Ontrein kauppamatkat suuntautuivat aina Joensuuhun tai Lieksaan. Hän vei sinne talvisin parikin kuormaa siikaa ja siian mätiä ja palatessa toi myytäväksikin asti tavaraa kuorman täydeltä. Vasselei sen sijaan kävi kaupalla Pietarissa päin. Hänellä oli tällöin seuranaan Marjavaarasta kotoisin oleva Alekski Jaakkonen. Miehet asuivat talven Pietarissa kauppiaina ja tulivat sitten vasta keväällä takaisin kylään, eikä suinkaan ilman kaupattavaa. Nuoremmat veljekset Iivana eli Jussi ja Jaakko pysyttelivät kotitanteilla. Siellä riitti kyllä tehtävää.

□ □

Kullakin perheellä oli ensikkin 3-4 lehmää. Ne lypsivät ympäri vuoden yllättävän hyvin, koska rehua oli aina riittämiin. Isougarven ympärillä oli erinomaiset laidunmaat ja sieltä niitettiin myös talveksi heinää. Lisäksi kerättiin järven rantamilta paljon järvikortetta talteen. Ontreilla oli lisäksi pari hevosta, Hiira ja Mitska sekä kymmenkunta lammasta.

Vasselei (Ville) Siilin oli talvet kauppahommissa Piiterissä.

Lampaita jouduttiin kontion pelossa pitämään Tsougarven keskellä olevassa saareissa. Lampaista saatu villa oli perheille tärkeä. Natalia oppi jo varsin varhain karstamaan viljaa ja perheitten lapset tekivät koko ajan kerppuja lampaille. Niitten nahat muokkautettiin Lieksassa.

Veljekset kaskesivat yhdessä aina lisää peltomaata metsästä ja näillä kaskimailla kasvatettiin aluksi nauriita ja sitten vasta seuraavina vuosina viljaa. Nämä uutispellot kasvoivat erittäin hyvin viljaa. Kun maasto oli niin mäkistä ja talot vaaran rinteellä, halla ei käynyt pelloilla koskaan. Nataliaakin oli riihessä mukana kun viljaa puitiin ja oppipa jo hyvinkin sen työn tekemään.

□ □

Ontrein perheessä kala oli paitsi tärkeä ravinnonlähde myös, kuten jo aikaisemmin mainittiin, tärkeä kauppatavara. Ontreilla oli kuusi venettä sijoitettuna eri järvien rantaan kalastajia odottamaan. Hän oli itse laatinut kaikki veneensä ja hänestä oli tullut melkoinen venemestari. Veljeksillä oli kaikkiaan toista sataa verkkoa sekä yhteinen talvinuotta. Tsougarvi oli kyllä hyvin kalarikas ja olisi ollut lähellä, mutta siinä oli valitettavasti vain särkiä ja ahvenia. Niitä kävi pyytämässä korkeintaan huvikseen Natalian veljet. Ponnakanjärvestä pyydettiin verkoilla siikoja ja rysillä matikoita. Ontrei-isä otti usein tyttärensä mukaan sinne. Järvelle kuljettiin veneellä Ponnakanjokea pitkin, mutta joki oli hyvin koskinen ja koskien ohi jouduttiin vetämään venettä pitkiäkin matkoja maitse. Perillä yövyttiin kalamajassa ja kerralla oltiin siellä pari viikkoa. Kotiin palatessa ja kahden viikon kalansaalis mukanaan teki koskien ohittamisesta melkoisen urakan. Talvisin käytiin muillakin järvillä nimenomaan kuullettamassa talvinuotalla muikkuja. Veljekset olivat rakentaneet kalamajoja useampien järvien rantamille, joten kotiin ei tarvinnut palata vasta sitten kun saalista oli tullut riittävästi.

Natalian veljeksistä oli Antti kookkain ja voimakkain. Niinpä kun toiset lähtivät kalalle, suuntasi Antti askeleensa metsään. Hän oli armoton metsämies! Kerrankin hän oli saanut viisi metsoa soittimelta yhdellä ainoalla reissullaan. Karhujakin Antti oli ampunut useita ja olipa kerran joutunut kontion kanssa painiotteluun. Ykienä miehenä hän selvisi

siitä kuin ihmeen kaupalla hengissä.

Vaikka kylä olikin niin pieni, kyllä siellä aina puuhaa riitti ympäri vuoden niin lapsille kuin aikuisille. Lapsilla oli omasta takaa leikkikavereita: Jaakolla oli kaksi tyttärtä, Iivanaalla yksi tytär ja poika Hilippä-niminen. Hilippä oli tosin jo sen verran vanha, että oli aviossa Olgansa kanssa ja heillä oli jo pieni tytär Anu. Vaseseilla oli kaksi tyttärtä ja kaksi poikaa Iivana ja Ville. Ja tietysti oli leikeissä mukana Natalian lisäksi hänen pikkuveljensä. Mieluisia leikkipaikkoja oli Ontrein pihalla olkivaja ja

6-tie 1272
59100 PARIKKALA
puh. 05-470 371
fax 05-430 540
Avoinna
joka päivä 8-22

**KARJALAN AKKOJEN
runsas
seisova pöytä
55.-**

Maistuvaa ruokaa,
iloista palvelua

**TERVETULOA
yksin tai porukalla**

Edulliset Tehtaanmyymälät

Kokoja 34-52
C ja D tyypit.

Jakkuja, housuja,
hameita, mekkoja,
toppeja, puseroita

M-P 9.00-17.00
L 9.00-14.00

**FINN
karelia**

Living with fashion

VIRKE OY
16301 ORIMATTILA
myymälä (03) 8889213
13100 Hämeenlinna
Kantolankatu 7
(03) 6565230

VIIPURIIN NAAPURIIN

Täynnä tunteita.
Toiveita.
Muistoja.
Ja uutta aikaa.

Kesä -97 esite
valmiina postitettavaksi,
soita.

Nurminen Matkat Oy NBS ◀◀◀

Nurminen Matkat ja Rajapalvelut
Valtakatu 42, 53100 Lappeenranta
tel. (05) 623 340, fax (05) 623 3417

**KONTIO
II laatu**

**LENKKITOSSUJA
PILKKI-
SAAPPAITA**

MEILTÄ LÖYDÄT MYÖS!

- Paperituotteet
- Kotimaisia sukkia
- Käytävämattoja
- Rullaverhoja
- Kintaita
- Sadeasuja
- Jumbpatossut ym.

**NOKIAN
PEHVA-
TUOTE OY**

Nokian-
valtatie 25
37100 Nokia
P. (03) 342 3560

Avoinna:
ark. 9-17
to 9-18
la 9-13

**EDULLISESTI
NOKIAN
SAAPPAITA JA
JALKINEITA
I- JA II-LAATUJA
SEKÄ POISTO-
ERIÄ YM. YM.**

povotska eli katos rekeä varten. Lapset jopa yöpyivät kesäisin katoksen alla. Reessä pidettiin vällyjä — joko lampaan- tai karhunnahkoja — ja niitten alle kömmittiin joukolla nukkumaan, eikä yön kylmyydestä ollut silloin tietoaakaan. Povotskassa urakoihin myös talveksi saunavastat; niitä piti tehdä joka kesä satakunta varastoon. Vastojen siteet tehtiin perinteisesti ohuista pajun oksista. Tyttäret oppivat tekemään pellavaisia käsistöitä, Nataliakkin ehti tehdä toistakymmentä kaunista käsipaikkaa itselleen, mutta kaikki ne jäivät sinne Karjalaan.

Natalian Ville-veli kävi jo muutamia kertoja Pietarissa ja toimi kauppa-apulaisena setänsä kaupassa. Hän lähetti usein kotiin paketteja ja sisaruksista oli aina jännittävää avata niitä. Kesäksi Ville tuli aina kotiin auttamaan koti töissä ja kerran Pietarista tullessaan oli hänellä kamera mukanaan. Koko sen kesän hän valokuvasi innokkaasti niin Kuusenvaaraa kuin sen taloja ja asukkaitakin. Mutta yhtään näistä kuvista ei tullut ainkaan Suomeen mukaan!

Ontrosenvaara ja Tiika tulivat Nataliallekin tutuiksi, sillä niissä käytiin molemmissa aika usein. Ontrosenvaarassa oli koulun lisäksi yksi talo ja siten Ontrosen kauppa. Tiiksassa asui paljon heidän sukulaisiaan ja siellä käytiin samalla ativoissa kun käytiin kylän kaunissa tsasounassa.

Ajat muuttuivat levottomiksi

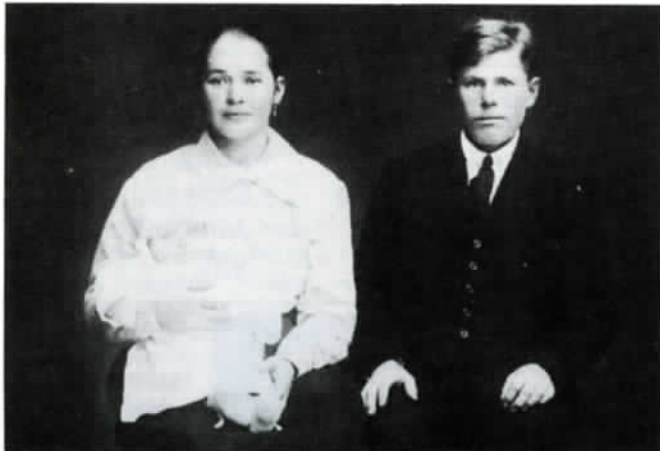
Kuusenvaaraa ei suoranaisesti minkäänlaiset levottomuudet koskettaneet ennen Karjalan kansannousua 1921—22, mutta kun Ontrei

Lieksassa v. 1924. Takarivissä vas.: Iida Kiirikki (Vaarankylä), Simo Jekkonen (Marjavaara), Aleksi Jaakkonen ent. Jakovleff (Marjavaara), suutari Akimoff (Merunkylä), Nikolai Kiirikki, Ljuba Kiirikki (kaikki kolme Vaarankylästä), eturivissä: Maikki Mikittinen (Merunkylä), Olga Pohjanpää ja Maikki Pohjanpää (Vaarankylästä).

Niittylahden kansanopistolta (Joensuun lähellä) 1924—25. Takana vas: Olavi Isakoff (Tiutia), ?, Mikko Tunttunen, opiston vahtimestari, eturivissä vas: Anna Antonov (Rukajärvi), Okuliina Antonov (Rukajärvi), Natalia Jaakkonen (Natalia Siilin serkku), Natalia Siilin (Kuusenvaara), Ida Tofkin (Rukajärvi), Veera?, Maikki Tunttunen (Repola), Saara Heikkinen (Repola), Marina Kuivalainen (Wytegra).

Oik. Hilippä Iivananpoika Siilin, vaimo Olga ja tytär Anu. Perhe palasi amnestian aikana Karjalaan.

Natalia Siilin Kuusenvaarasta kihlakuvassa Kolvasjärveltä kotoisin olleen Nikolai Paavilaisen kanssa.

palasi Suomesta ja Ville Pietarista, he toivat mukanaan ikäviä uutisia kahinoista. Natalia päätti lähteä Suomeen. Ontreisi ja Pekka-veli olivat lähteneet vähän aikaisemmin kohti Lieksaa. Seuraukseen Natalia sai kaimansa serkkutyttärensä tytön sekä Marina-serkkunsa. Miinoan kautta he kävelivät kolmesta Lieksaan asti. Mitään tytöt eivät voineet ottaa mukaansa. Lieksassa tytöt yhyttivät Siilinen perheen, Villekin oli nimittäin jo ehtinyt sinne. Ontrei ei kuitenkaan jäänyt Lieksaan, vaan palasi hevosineen Kuusenvaaraan. Pekka aloitti koulunkäynnin, Ville meni Ouluun Toppilan sahalle töihin ja Natalia sai paikan kauppa-apulaisena.

Natalia Jaakkonen o.s. Siilin 80-vuotispäivänään Oulussa.

Kauan ei kestänyt kun Ontrei tuli hakemaan lapsiaan takaisin Karjalaan, mutta Natalia ja Ville eivät suostuneet siihen. Ainoastaan Pekka lähti isänsä mukaan. Ontrei vangittiin melkein heti palattuaan, sillä olihan hän aikamoinen kulakki vangitsijoittensa mielestä. Hän menehtyi vankileirillä. Kuusenvaaraasta takavarikoitiin kaikki tavarat ja punaiset polttivat talot. Pekka ja Antti, Natalian vanhin veli Veera-vaimonsa ja Pekka-poikansa kanssa joutuivat muuttamaan Tiiksaan sukulaistensa luo asumaan. Veera sairastui siellä polioon ja kuoli siihen. Heidän Pekka-poikansa elää luultavasti siellä edelleen, hän on mennyt naimisiin ja hänellä on neljä lasta. Myös Pekka on mennyt naimisiin, mutta tietoa heistä ei enää ole.

Vuonna 1923 muuttivat Natalia ja Ville Kemiin mahdollisimman kauas itärajasta. Siellä oli paljon karjalaisia ja innokkaasti nuoret ottivat osaa kemiläis-karjalaisten rientoihin. Ville lähti Helsinkiin v. 1925

kurssille ja jäi sitten sinne töihin. Natalia löysi pian itselleen kaverin kolvasjärveläisestä Paavilaisen Nikolaista ja he kihlautuvat ennen Natalian 21-vuotispäiväänsä. Mutta valitettavan lyhyeen jäi heidän yhteiselämänsä. Natalia sai haudata rakaimpansa Laurilaan, Kemin lähelle, ja v. 1941 vielä veljensä miehensä vieren. Villen kohtaloksi tuli saksalaisten asettama miina. Natalia avioitui vielä toisenkin kerran itseään huomattavasti vanhemman Aleksii Jaakkosen kanssa. Tämä oli tuttu jo Kuusenvaara, usein heillä nähty vieras. Yhdessä he muuttivat Ouluun ja elivät siellä kauppiaina. Nyt 88-vuotiaana elää Natalia taas yksikseen Oulussa.

*Natalia Jaakkosen haastattelujen pohjalta kirjoittanut
Laina Lahti.
Kuvat Natalia Jaakkoselta.*

Jos joku lehtemme lukijoista osaa tarkemmin paikantaa Kuusenvaaran kylän sijainnin, pyydämme ottamaan yhteyttä toimitukseen. Jos asia selviää, julkaisemme seuraavassa numerossa kartan alueesta.

Lehtemme seuraavassa numerossa mm. KSS:n toimintakertomus, Vuokkiniemen seurakunta, Kiimajärven kyläjuttu, karjalaiset ja kieltenopetus, heimojuhlan esitelmä ja paljon muuta mielenkiintoista.

KEVÄT-KESÄ 1997

VISIITTI VIIPURIIN

1 pvä laiva-bussi
24.5., 7.6., 10.6., 28.6., 4.7.,
12.7., 17.7., 26.7., 6.8.

VANHA VALAMO ja

SORTAVALA 2 pvä
24.-25.5., 28.-29.6., 26.-27.7.,
2.-3.8. yöpyminen luostarissa
1 pvän matkoja 24.5., 28.6.,
26.7. ja 2.8.

KARJALAN ja KANNAKSEN KOTIKYLÄMATKOJA

sekä matkoja entisille
taistelupaikoille. Kysy lisää!

SORTAVALA-AUNUS- PIETARI

28.-31.7.
4 pvä. (2 yötä Pietarissa).

Tiedustelut ja varaukset

XERIA TOURS

tel. 05-430 000
iltap. 015-734 1233

Maikkulan muistolaatta

Maikkulan pakolaiskoulu ja pakolaisuhoitola saavat ensi syksynä muistolaatan, joka on tarkoitus paljastaa Oulu-päivien yhteydessä 7.9.-97. Pakolaisten huolto Maikkulan entisessä reservikasarmissa alkoi vuonna 1923, ja siitä tulee tänä vuonna kuluneeksi 75 vuotta. Aloitteen muistolaatasta teki Pohjois-Vienan -seura.

HATTUVAARAN TSASOUNA 200 VUOTTA

Tule juhlimaan ainoaa Suomen puolella olevaa karjalais-tsasounaa Petrun praasniekkaan Ilomantsin Hattuvaaraan 27.-29.6.1997.

Tied. Ilomantsin ort. srk 013-881 084
Ilomantsin matkailu 013-881 707

KUHMON KALEVALAKYLÄ

Elämyksiä täynnä oleva Kalevalakierros johdattaa kansanperinteemme kautta mielikuvituksen maailmaan.

- Metsolassa kuulet vanhat erätarinat ja näet entisajan pyyntiansat, siellä voit istahtaa erätulille
- Tervarannassa sumajuoksu, sestominen ja tervanpolton vaiheet
- Sepän pajassa itse seppä Ilmarinen, takoja iänikuinen
- Mystisessä Pohjolan Talossa näet aidon Pohjan Akan tyttäreineen
Tupakahvilassa voit nauttia talon antimista
- Sampogalleriassa näet, ratkeako Sammon arvoitus
- Kalevalakierroksella kolme taidenäyttelyä

Käy kylässä, koe kalevalainen satu, taru ja tosi!

Avoinna 1.6.-31.8. joka päivä klo 9-18.
Muuna aikana ennakkovarauksesta.
Opastetut kierrokset alkavat päivittäin klo 10, 12.30 ja 15.30
Pääsylippu kierrokselle aik. 50,- lapset 25,-
Perhelippu 125,-

Tiedustelut tapahtumista sekä ryhmävaraukset

Kuhmon Kalevalakylä oy
puh. 08-655 4500, 049-185 672
fax 08-655 0246